

ZIŅOJUMS PAR TULKOŠANAS PAKALPOJUMIEM TIESĀS

1. Saskaņā ar Tieslietu padomes 19.01.2024. lēmumu Nr. 2 Darba grupai Tiesu efektivitātes stiprināšanai ir, t.sk., dots šāds uzdevums:

“2.7. aktualizēt citus ar tiesu sistēmas efektivitātes veicināšanu saistītus jautājumus”.

2. Izpildot Tieslietu padomes lēmumā noteikto, Darba grupa ir pievērsusies tiesu darbinieku efektīvas pārvaldības izvērtējumam, kuru ietvarā viens no pakalpojumiem, kas tiek nodrošināts tiesās, ir tulkošana.
3. Ziņojuma tapšanas gaitā veikti informācijas un statistikas pieprasījumi no Tiesu administrācijas (TA), 2025. gada sākumā veikta elektroniska aptauja rajona (pilsētas) tiesu un apgabaltiesu priekšsēdētājiem “Par atsevišķu tiesu atbalsta funkciju iespējamu centralizāciju”, 2026. gadā veikta tiesu tulku darba laika aptauja/monitorings (skat. pielikumā).

TULKOJUMU NODROŠINĀŠANAS TIESĀS REGULĒJUMS

4. Latvijas valsts nodrošina tiesu pieejamību, noteiktā kārtībā nodrošinot tulkojumu no/uz valsts valodu, to veicot tiesas tulkiem vai ar ārpakalpojuma palīdzību.
5. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 13. pantu lietas dalībniekiem, kuri lietā saņem valsts nodrošināto juridisko palīdzību vai ir atbrīvoti no tiesas izdevumu samaksas, tiesa nodrošina tiesības iepazīties ar lietas materiāliem un piedalīties procesuālajās darbībās, izmantojot tulka palīdzību, ja viņi nepārvalda tiesvedības valodu.
6. Saskaņā ar Kriminālprocesa 11.pantu personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, cietušajam un viņa pārstāvim, lieciniekam, speciālistam, ekspertam, revidentam, kā arī citām personām, kuras procesa virzītājs iesaistījis kriminālprocesā, ja tās neprot valsts valodu, procesuālo darbību veikšanas laikā ir tiesības lietot valodu, kuru šīs personas prot, un bez atlīdzības izmantot tulka palīdzību, kura piedalīšanos nodrošina procesa virzītājs. Pirmstiesas procesā izmeklēšanas tiesnesim vai tiesai piekritīgu jautājumu izlemšanā tulka piedalīšanos nodrošina izmeklēšanas tiesnesis vai tiesa.
7. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 110.pantu Administratīvā procesa dalībniekam, izņemot pārstāvi, kurš neprot tiesvedības valodu, tiesa nodrošina tiesības iepazīties ar lietas materiāliem un piedalīties procesuālajās darbībās ar tulka palīdzību. Tiesa pēc sava ieskata var nodrošināt tulku arī administratīvā procesa dalībnieka pārstāvim.

TULKOJUMU NODROŠINĀJUMS – IEKŠĒJIE CILVĒKRESURSI, TO NOSLODZE UN IZMAKSAS

8. Mutisko tulkojumu nodrošināšana tiesās tiek pārsvarā īstenota ar tiesas iekšējo cilvēkresursu. Tiesās ir būtiski nodrošināt operatīvu mutisko tulkojumu veikšanu. Ir saglabājamas tiesas tulku štata vietas, lai spētu nekavējoties reaģēt uz nepieciešamību piesaistīt mutisko tulkojumu, kas rodas, pārliecinoties par dalībnieku valsts valodas prasmju līmeni.
9. Praksē tulka nepieciešamība krimināllietu izskatīšanā bieži rodas neplānoti: tikai tiesas sēdē dalībnieks paziņo par tulka nepieciešamību/ tiesa vai dalībnieks konstatē, ka valodas zināšanas ir nepietiekamas kvalitatīvai lietas izskatīšanai. Tādā gadījumā, lai nebūtu jāatliek lietas izskatīšana, tiesa pēc iespējas piesaista klātesošu štata tulku. Šādas situācijas katrā rajona (pilsētas) tiesā rodas vairākas reizes nedēļā.
10. Dežūrējošo tiesnešu darba ietvarā var rasties nepieciešamība pēc tulka pakalpojuma arī brīvdienās.
11. Rakstisko tulkojumu veikšanas tehniskais nodrošinājums un darba organizācija pēdējos gados piedzīvojusi transformāciju. Ņemot vērā ievērojamo izaugsmi MI izmantošanā tulkošanas jomā, tiesu sistēmai nepieciešams izvērtēt, kā var ekonomēt tulku laika patēriņu rakstisko tulkojumu veikšanai. Tas var sniegt iespēju ekonomēt uz tulka pakalpojumu, samazinot ārpakalpojumā saņemto rakstveida tulkojumu apjomu (latviešu/krievu valodās) vai, ja tiek konstatēta cilvēkresursu nepilnvērtīga izmantošana, samazinot nodarbināto štata tulku skaitu.
12. Pēdējo 10 gadu laikā TA ir izvērtējusi un reformējusi tulku slodzes, tās samazinot. Piemēram 2014. gadā bija 125,5 tulku amata vietas (slodzes). 2025.gadā TA tiesu vajadzībām nodarbināja 72,5 tulkus (slodzes). Visvairāk tulku ir nodarbināti Rīgas pilsētas tiesā (30 amata vietas), kam seko Latgales rajona tiesa (11) un Administratīvā rajona tiesa (8).
13. Tiesu tulki tulkojumus veic tikai no/uz krievu valodām. Tulka atalgojums nav atkarīgs no faktiskās noslodzes, jo tā atlīdzība ietilpst kopējā tiesu atlīdzības sistēmā. Vidēji tulka pilnas slodzes darbinieka atlīdzība gadā ir ap 24 000 Eur (bruto). Kopumā tiesu tulku atlīdzībai 2024.gadā tika izlietoti 1,75 miljoni Eur. 2025. gadā – 1, 8 miljoni Eur.
14. Tiesas tulku darba saturu un faktisko noslogojumu pārzina un organizē tiesas priekšsēdētājs. Vidzemes rajona tiesa ir konstatējusi un salāgojusi slodzes, informējot TA par iespējām samazināt tiesas tulka pakalpojuma nodrošinājumu, līdz ar to pašreiz viens tulks tiesā spēj veikt nepieciešamos darbus. Vienlaikus ir novērojama laba reģionālā sadarbība, piemēram, starp Vidzemes un Zemgales rajona tiesām, sabalansējot tulka pakalpojumu pēc nepieciešamības.
15. Darba grupas sanāksmē tika diskutēts par situācijām, kurās lietas tiek nodotas izskatīšanai citā tiesā. Pārsūtītās lietas izskatīšanai tulka nepieciešamība tiek apzināta

ienākošajā tiesā. Nenotiek cilvēkresursu pārdale no sākotnējās tiesas, kurā lieta sākotnēji nozīmēta, līdz ar to saņemošā tiesa apzina, organizē un nodrošina lietas izskatīšanai nepieciešamo tulkojumu.

16. Ja rajona (pilsētas) tiesas mazākā mērā spēj prognozēt tulka nepieciešamību, kas atkarīgs no ienākošajām un izskatāmajām lietām, tad apgabaltiesas to var prognozēt, balstoties uz ienākošajām lietām.
17. Rakstveida tulkojumu veikšanai tiesas tulki izmanto tulkošanas rīkus. TA ir vērtējusi iespējas atjaunot TRADOS licences uz jaunākām tulkošanas versijām. Atjaunošanu plānots veikt, ja būs pieejams papildu finansējums. Atbilstoši TA pieejamajai informācijai, iespējamās sadarbības robežas ar Valsts valodas centru (VVC) ir iespēja lietot kopēju terminoloģijas datu bāzi, tādējādi veicinot vienotu pieeju tulkojuma rezultātam, nevis balstoties uz katra tulka individuālo redzējumu par kādas atsevišķas normas, termina atbilstošo tulkojumu. Budžeta līdzekļu ietaupījums varētu rasties uz tulkojamā apjoma samazinājumu ārpakalpojumā.
18. Kopumā attālinātās tulkošanas tiesas sēdē pieejamais tehniskais nodrošinājums ir ticis atzīts par piemērotu. Vienlaikus ir jautājums par sinhronās tulkošanas iespējām, kas varētu nodrošināt paralēlu tulkojumu. Pēc Tiesu administrācijas aprēķiniem video ar 2-3 skaņas celiņiem nodrošinājums tiesās izmaksā aptuveni 700 000 Eur, kas ticis iekļauts 2023. gada budžeta prioritātēs. Šī iniciatīva līdz pat 2026.gadam nav tikusi atbalstīta.
19. Tiesu administrācijas pārstāvji pauduši viedokli, ka visoptimālāk tulkošanas nodrošinājumu būtu pārvaldīt centralizēti - Tiesu administrācijā. Saskaņā ar prognozēm tuvāko 3-4 gadu laikā varētu samazināties tipveida rakstveida tulkošanas pakalpojumu nepieciešamība, to vairāk aizstājot ar dažādiem automatizētiem tulkošanas risinājumiem (vismaz daļējā apmērā)

TULKOŠANAS ĀRPAKALPOJUMI TIESĀS

20. Papildus tiesās nodarbinātajiem tulkiem tiek piesaistīti tulku ārpakalpojumi. Kopējie tulkošanas izdevumi 2024.gadā ārpakalpojumā bija 858 627 euro, no kuriem no/uz krievu valodu - 315 098 euro. Var kopumā konstatēt, ka absolūts valodas līderis tulkošanas pakalpojumu saņemšanai ir krievu valoda.
21. Ārpakalpojumam tiesās tulkošanai 2025.gadā izlietoti vairāk nekā 2024.gadā: 904 277,48 euro, tai skaitā: mutiskajai un zīmju valodas tulkošanai – 193 274,60 euro, tai skaitā ceļa izdevumi tulkiem 18 583,64 euro; rakstiskajai tulkošanai – 711 002,88 euro.
22. Mutiskie tulkojumi no/uz krievu un latviešu valodām 2024.gadā tika nodrošināti 2 663,95 stundas, kam ticis izlietots valsts finansējums 161 465,65 EUR. Vidējās izmaksas – 60,61 EUR par stundu.

Lielākie pakalpojuma izmantotāji 2024.gadā	Summa (EUR)	Stundas
Ekonomisko lietu tiesa	63 136	1 011
Rīgas apgabaltiesa	44 453	725
Rīgas pilsētas tiesa	33 532	554
Vidzemes apgabaltiesa	8806	146

23. Rakstiskie tulkojumi no/uz krievu un latviešu valodām 2024.gadā tika nodrošināti 12 744,17 lapu apjomā, kam ticis izlietots valsts finansējums 153 631,95 EUR. Vidējās izmaksas: 12,05 EUR par vienu tulkoto lapu.

Lielākie pakalpojuma izmantotāji 2024.gadā	Summa (EUR)	Lapas
Rīgas apgabaltiesa	68416	5425
Ekonomisko lietu tiesa	54679	4 591
Rīgas pilsētas tiesa	11237	978
Rīgas rajona tiesa	7567	664

24. Faktiski valsts veiktie finanšu ieguldījumi rakstisko tulkojumu no/uz krievu un latviešu valodām nodrošināšanai aptuveni pielīdzināmi 13 štata tulku gada algas izmaksām.
25. Lai veiktu tulkošanas pakalpojumu sniegšanas ekonomiskās efektivitātes salīdzinājumu starp štata tulkiem un ārštata tulkošanas pakalpojumu sniegšanu, būtu nepieciešams pilns štata tulku darba apjomu monitorings (ne tikai mutiskās tulkošanas apjoma apzināšanai, bet arī rakstveida tulkojumiem). Tiesas darbinieku – tulku slodzes uzturēšanai katrā mēnesī jābūt ekonomiski pamatotai.

ŠTATA TULKU APTAUJA/ MONITORINGS PAR MUTISKAJIEM TULKOJUMIEM

26. 2026. gada martā - maijā pirmo reizi kopš 2020. gada tika veikta tulku darba noslodzes monitoringa aptauja (periods 09.03.2026 – 09.05.2026). Tiesu tulki tika lūgti katru dienu ievadīt informāciju par mutisko tulkojumu veikšanas ilgumu, kā arī pie nepieciešamības ceļā pavadīto laiku (ja mutiskais tulkojums tiek veikts citā tiesā).
27. Kopumā secināms, ka rajonu (pilsētu) tiesās mutisko tulkojumu īpatsvars ir trīs reizes lielāks nekā apgabaltiesās, tomēr tas kopumā veido mazu daļu no dienas kopējā darba laika. Piemēram, pārskata periodā saskaņā ar aptaujas datiem divu mēnešu laikā visās Latvijas apgabaltiesās kopā tika veikti 33 tulkojumi, kas veido 2.5 % no tulku darba laika apjoma. Rajonu (pilsētu) tiesās divu mēnešu laikā veikti 1508 tulkojumi, kuru ilgums veido 7.8 % darba laika. Viena mutiskā tulkojuma ilgums vidēji bijis mazliet virs 1 h.
28. Saskaņā ar aptaujas datiem 10 rajonu (pilsētu) tulki ikdienā mutiskajiem tulkojumiem velta no 1 līdz 2 stundām (RPT 3 tulki, RRT 3 tulki, LRT 2 tulki, KRT 1 tulks, VRT 1 tulks). Pārējo aptaujā piedalījušos tulku (ap 70) ikdienas mutisko tulkojumu ilgums ir

zem 1 stundas. Līdz ar to secināms, ka tiesas tulku veiktā mutiskā tulkošana nav ikdienas darba lielākā sastāvdaļa.

29. Aptaujas periodā 21 tulks tulkojumu veica citam tiesu namam, kopumā 91 reizi, no kurām fizisks izbrauciens uz citiem tiesu namiem ticis īstenots 25 reizes. Šādu praksi nodrošina 4 tulki – Vidzemes rajona tiesā, Rīgas rajona tiesā un Rīgas pilsētas tiesā. Kopējais mutiskās tulkošanas ilgums citiem tiesu namiem divos mēnešos sastādīja 132 stundas.
30. Gada aprēķins veikts, pieņemot, ka aptaujā iegūtais divu mēnešu darba apjoms ir reprezentatīvs visam gadam:

Rādītājs visās tiesās kopā	Rezultāts
Mutiskajai tulkošanai patērētais laiks 2 mēnešos	1 623,67 stundas
Prognozētais gada apjoms (×6)	9 742 stundas

31. Saskaņā ar TA sniegtajiem datiem ārpakalpojuma mutiskie tulkojumi – tiek nodrošināti 3908 stundas gadā (visām valodu grupām). Savukārt štata tulkiem prognozētais mutiskās tulkošanas apjoms – 9 742 stundas gadā (balstoties uz 2026.gadā veikto štata tulku aptauju/ monitoringu). Tādējādi var konstatēt, ka štata tulki nodrošina ap 60% visu Latvijas tiesu sistēmai nepieciešamo mutisko tulkojumu.
32. Tiesās nodarbinātie štata tulki nespēj 100% apmērā sniegt nepieciešamo tulkošanas pakalpojumu arī latviešu/ krievu valodās. No visiem ārpakalpojumā sniegtajiem mutiskajiem tulkojumiem, kas kopā tiek sniegti 3908 h apjomā, krievu–latviešu valoda ir pārliecinoši visbiežāk izmantotais mutiskās tulkošanas valodu pāris ar kopējo apjomu 2664 stundas.
33. Lietuviešu–latviešu valoda ir otrā biežāk izmantotā ar kopējo apjomu 252 stundas gadā. Angļu–latviešu valoda ieņem trešo vietu ar kopējo apjomu 214 stundas. Igaņu–latviešu valoda ir ceturta biežāk izmantotā ar kopējo apjomu 112 stundas. Šie dati liecina, ka mutiskās tulkošanas pakalpojumu pieprasījumā dominē krievu–latviešu valodu pāris, kura apjoms vairāk nekā desmit reizes pārsniedz pārējo populārāko valodu pāru apjomus.
34. Ekonomisko lietu tiesā strādā viens tiesas tulks. No aptaujas datiem secināms, ka tiesas tulks neveic mutiskos tulkojumus. Šajā tiesā mutiskos tulkojumus nodrošina ārpakalpojuma sniedzēji.

PAR TULKOJUMU NODROŠINĀJUMA CENTRALIZĀCIJU – TIESU PRIEKŠSĒDĒTĀJU VIEDOKLIS

35. 2025.gadā uz elektroniskās aptaujas jautājumu, vai tiesu priekšsēdētāji atbalstītu tulka pakalpojumu centralizāciju, netika saņemts vairākuma atbalsts no tiesu

priekšsēdētājiem. 4 tiesu priekšsēdētāji atbildējuši “jā”, taču 10 tiesu priekšsēdētāji - “nē” vai “daļēji”.

36. Pamatojumos par tiesu priekšsēdētāju piesardzīgo attieksmi pret tulka pakalpojumu centralizāciju dominē šādi apsvērumi:
- ✓ Operatīva reaģēšana sniegt tulka pakalpojumus nekavējoties, lai nebūtu jāveic tiesas sēdes atlikšana
 - ✓ Birokrātija, tehniskā nodrošinājuma nepietiekamība (videokonferences), pakalpojuma izmaksas (cik ekonomiski)
 - ✓ Tulkojumu kvalitāte (labāk “savs tulks”, kurš pārzina terminoloģiju)
 - ✓ Iespēja citam darbiniekam (piemēram, tiesas sekretāram) apvienot amata pienākumus ar tulka funkciju
 - ✓ Tiesas sēžu ar tulka piedalīšanos īpatsvars Latgalē ir ļoti augsts, tāpēc ārpakalpojuma izmantošana tiesas darbā būtu pārāk apgrūtināša un neekonomiska.
37. Ņemot vērā Latvijas iedzīvotāju etnisko sastāvu tuvākajā laikā vēl nav saskatāma iespēja atteikties no krievu valodas tulka pakalpojumu pieejamības pašā tiesā. Ļoti daudzās lietās administratīvā procesa dalībniekiem vai lieciniekiem ir nepieciešami šie pakalpojumi. Administratīvais process ir vērsts uz privātpersonas tiesību aizsardzību, līdz ar to iespēja sekot līdzi procesam sev saprotamā valodā ir būtiska. Tulka neesība tiesā rada risku tiesvedības efektīvai norisei. Savukārt attiecībā uz citām valodām TA veiksmīgi administrē šo procesu.
38. Kopumā konstatējams, ka tiesu priekšsēdētāju ieskatā saglabājama tiesas iekšējā resursa – tiesas tulka (no/uz krievu valodu) nodrošināšana, nemainot to uz centralizētu pakalpojumu.

DARBA GRUPAS SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

39. Tiesas tulku aptaujas/monitoringa dati ļauj secināt, ka štata tulku veiktie mutiskie tulkojumi tiesās tiek veikti regulāri, taču tas neveido tulku darba dienas lielāko daļu. Vienlaikus tiesu sistēma papildus maksā par ārpakalpojumu – mutisko tulkojumu veikšanu (latviešu/krievu valoda) samērā lielā apjomā - 2664 stundas (izmaksas: 161 465 EUR). Štata tulku izmaksas ir mazākas nekā ārpakalpojums, līdz ar to ir efektīvāks/izlīdzināms štata tulku darba apjoms Latvijas tiesās.
40. Nepieciešams pārplānot tiesas tulku darbu tādejādi, lai samazinātu ārpakalpojuma nepieciešamību no/uz krievu valodu, kas ir izdarāms pie centralizētas veicamo darbu sadales rakstisko tulkojumu nodrošināšanai rajona (pilsētas) un apgabaltiesās.
41. Štata tiesas tulku darba dienu absolūti lielāko laiku aizņem rakstveida tulkojumi. Dokumentu tulkošanas apjoms ir izteikti dominējošs, un šādu tulkojumu veikšana konkrēti vienā tiesā (tiesu namā) nav izšķiroši būtiska. Tiesu sistēmas dokumenti (pierādījumu, liecību, tiesas dokumentācijas tulkošana) nav piesaistāma konkrētai ģeogrāfiskai tiesas atrašanās vietai, kā arī dokumentu aprīte tiesā notiek elektroniski.

42. Darba grupas priekšlikums: Visoptimālākais tulkošanas pakalpojumu nodrošinājums mūsdienu dinamiskajos apstākļos ir hibrīda formāts, kurā centralizēti Tiesu administrācija veic rakstveida tulkojumu darba sadali, taču mutisko tulkojumu biežums un apjoms tiek saglabāts katras tiesas priekšsēdētāja pārziņā. Risinājuma priekšrocības:
- atvieglota štata tulku noslodzes izlīdzināšana un monitorings, lai efektīvizētu tiesas tulku nodrošinājuma procesu;
 - vienveidīgas tulkošanas prakses sekmēšana tiesās;
 - MI un tulkošanas programmu uzlabošana, lai efektīvizētu cilvēkresursu izmantošanu tiesu sistēmā.

Pielikums: Tulku un tiesas sekretāru ar tulka pienākumiem aptauja par mutisko tulkošanu (avots: Tiesu administrācija, Excel tabula), 2026.